

Breuk in de tijdreeks internationale handel in diensten

08

Publicatiedatum CBS-website: 24 november 2008

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Breuk

Door een aantal veranderingen in door het CBS gebruikte gegevensbronnen en statistische methoden zijn de cijfers voor de internationale handel in diensten over statistiekjaar 2005 en eerder niet rechtstreeks vergelijkbaar met die over 2006 en later. Hier wordt inzicht gegeven in de gevolgen van de wijzigingen. Dit gebeurt door de eerder gepubliceerde cijfers van 2006 te zetten naast de gewijzigde gegevens over 2006, waarin de gevolgen van de diverse veranderingen zijn doorberekend.

Ten opzichte van de oude methode valt de nieuwe schatting voor de totale uitvoerwaarde in statistiekjaar 2006 hoger uit: 77,0 in plaats van 75,0 miljard euro. De schatting voor de totale invoerwaarde valt lager uit: 69,2 in plaats van 72,4 miljard euro. Het geschatte saldo (uitvoer minus invoer) voor 2006 neemt hierdoor toe van 2,6 naar 7,8 miljard euro. De hogere schatting voor het saldo wordt met name veroorzaakt doordat met de nieuwe methode de uitvoer van vervoersdiensten 3,4 miljard euro hoger uitvalt en de invoer van overige zakelijke diensten 4,2 miljard euro lager. Een verdere detaillering van de gevolgen voor de niveauschattingen van de verschillende dienstsoorten is gegeven in bijlage 1.

Naast een wijziging in de raming van de totale in- en uitvoer van diensten is de methode voor de verdeling van de in- en uitvoer over landen(groepen) verbeterd. Het gevolg is dat de geografische verdeling van in- en uitvoer voor statistiekjaar 2005 en eerder niet volledig te vergelijken is met die van 2006 en later. In statistiekjaar 2006 wordt met de nieuwe schatting het aandeel van de invoer uit de EU-lidstaten 61 procent van de totale Nederlandse invoer. Met de oude methode was dit 59 procent. Van de totale uitvoer gaat 59 procent naar de EU (was 56 procent). De gevolgen van de nieuwe werkwijze voor de geografische verdeling is opgenomen in bijlage 2. Daarbij wordt voor de EU ingegaan op de in- en uitvoerwaarden van diensten.

In onderstaand schema is aangegeven voor welke gegevens een breuk optreedt tussen 2005 en 2006. Bijvoorbeeld: voor verzekeringsdiensten treedt voor de tijdreeksen van de totale in- en uitvoerwaarden geen breuk op¹⁾. De gewijzigde uitsplitsing naar verschillende landen(groepen) heeft wel tot gevolg dat de cijfers van 2005 en eerder voor verzekeringsdiensten niet meer vergelijkbaar zijn met die van 2006 en later.

Schema
Optreden breuk in de in- en uitvoerwaarden en de geografische verdeling

Soort dienst	Breuk 2005–2006	
	in- en uitvoerwaarden	geografische verdeling
Vervoersdiensten	ja	ja
Reisverkeersdiensten	nee	nee
Communicatiediensten	ja	ja
Bouwdiensten	ja	ja
Verzekeringsdiensten	nee	ja
Financiële diensten	nee	ja
Computer- en informatiediensten	ja	ja
Royalty's en licentierechten	ja	ja
Overige zakelijke diensten	ja	ja
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	ja	ja
Overheidsdiensten	nee	ja

Achtergrond

Het CBS maakt de statistiek internationale handel in diensten voor een belangrijk deel op basis van steekproefgegevens. De gegevensbronnen die het CBS gebruikte voor het

¹⁾ Let wel: hoewel voor de verzekeringsdiensten de ramingsmethodiek niet gewijzigd is, treden kleine wijzigingen op in de in- en uitvoerwaarden omdat gebruik is gemaakt van de meest actuele cijfers.

samenstellen van een steekproefbestand zijn in de loop der tijd verouderd. Daarom wordt sinds statistiekjaar 2006 gebruik gemaakt van een verzameling van andere bronnen die regelmatig worden geactualiseerd. Omdat het steekproefbestand nu jaarlijks wordt bijgewerkt, kan een directe schattingsmethode voor de in- en uitvoertotalen per dienst worden gebruikt. Daarnaast is een nieuwe rekenmethode ontwikkeld waarmee de verdeling van in- en uitvoer van diensten over de verschillende landen(groepen) beter kan worden geschat. Voor een beschrijving van de methodologische aanpassingen, zie bijlage 3.

Bijlage 1: Gevolgen van de nieuwe schatting voor het niveau van de in- en uitvoerwaarden van diensten

Door veranderingen in door het CBS gebruikte gegevensbronnen en statistische methoden zijn de in- en uitvoertotalen voor de vervoersdiensten, communicatiediensten, bouw- diensten, computer- en informatiediensten, royalty's en licentierechten, overige zakelijke diensten en persoonlijke, culturele en recreatieve diensten gewijzigd.

Niet voor alle dienstensoorten heeft de gewijzigde opzet even grote consequenties (tabel 1). Voor de *vervoersdiensten* vallen de nieuwe schattingen voor in- en uitvoer respectievelijk 8 procent (1,1 miljard) en 21 procent (3,4 miljard euro) hoger uit. Binnen de onderscheiden vervoerscomponenten zijn grote verschuivingen te zien. Zo verdubbelt de waarde voor het wegvervoer aan de in- en de uitvoerkant. Voor de *overige diensten* vallen de nieuwe schattingen voor de totale in- en uitvoer respectievelijk 4,4 en 1,4 miljard euro lager uit.

Tabel 1
Invoer, uitvoer en saldo van diensten volgens de oude en de nieuwe schattingsmethode

	2006 oude schatting	2006 nieuwe schatting	Vershil
	<i>mln euro</i>		%
Invoer			
Totaal diensten	72 441	69 199	-4
Vervoersdiensten	13 809	14 948	8
w.o.			
Zeevaart	5 957	6 006	1
Luchtvaart	4 638	3 040	-34
Wegvervoer	2 337	4 993	114
Reisverkeersdiensten	13 560	13 560	0
Communicatiediensten	2 775	2 999	8
Bouwdiensten	958	942	-2
Verzekeringsdiensten	705	708	0
Financiële diensten	1 535	1 546	1
Computer- en informatiediensten	2 981	3 535	19
Royalty's en licentierechten	6 876	6 088	-11
Overige zakelijke diensten	27 808	23 654	-15
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	788	581	-26
Overheidsdiensten	647	639	-1
Uitvoer			
Totaal diensten	75 012	77 020	3
Vervoersdiensten	16 386	19 815	21
w.o.			
Zeevaart	6 087	7 224	19
Luchtvaart	7 543	6 236	-17
Wegvervoer	1 848	4 348	135
Reisverkeersdiensten	9 037	9 037	0
Communicatiediensten	3 184	3 020	-5
Bouwdiensten	1 829	1 812	-1
Verzekeringsdiensten	408	409	0
Financiële diensten	1 149	1 157	1
Computer- en informatiediensten	3 105	3 941	27
Royalty's en licentierechten	8 723	8 207	-6
Overige zakelijke diensten	28 809	27 372	-5
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	717	569	-21
Overheidsdiensten	1 664	1 682	1
Saldo			
Totaal diensten	2 571	7 821	
Vervoersdiensten	2 577	4 867	
w.o.			
Zeevaart	130	1 217	
Luchtvaart	2 905	3 195	
Wegvervoer	-489	-645	
Reisverkeersdiensten	-4 523	-4 523	
Communicatiediensten	409	21	
Bouwdiensten	871	870	
Verzekeringsdiensten	-297	-299	
Financiële diensten	-386	-389	
Computer- en informatiediensten	124	407	
Royalty's en licentierechten	1 847	2 119	
Overige zakelijke diensten	1 001	3 718	
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	-71	-12	
Overheidsdiensten	1 017	1 043	

In absolute zin toont de categorie overige zakelijke diensten²⁾ aan de invoerkant de grootste wijziging. De schatting voor de invoerwaarde ligt als gevolg van de nieuwe werkwijze 4,2 miljard euro lager.

Door de nieuwe werkwijze hebben zich dus aanzienlijke wijzigingen voorgedaan in de niveauschattingen van de verschillende dienstsoorten. Als gekeken wordt naar het aandeel van de verschillende dienstsoorten op de totale in- en uitvoer, dan zijn de verschillen beperkter (tabel 2). Zo blijven bijvoorbeeld de overige zakelijke diensten zowel aan de invoer- als aan de uitvoerkant de meest in- en uitgevoerde dienstsoort.

Tabel 2
Aandeel van de dienstsoorten volgens de oude en de nieuwe schattingsmethode

	2006 oude schatting	2006 nieuwe schatting
	%	
Invoer		
Totaal diensten	100	100
Vervoersdiensten	19	22
Reisverkeersdiensten	19	20
Communicatiediensten	4	4
Bouwdiensten	1	1
Verzekeringsdiensten	1	1
Financiële diensten	2	2
Computer- en informatiediensten	4	5
Royalty's en licentierechten	9	9
Overige zakelijke diensten	38	34
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	1	1
Overheidsdiensten	1	1
Uitvoer		
Totaal diensten	100	100
Vervoersdiensten	22	26
Reisverkeersdiensten	12	12
Communicatiediensten	4	4
Bouwdiensten	2	2
Verzekeringsdiensten	1	1
Financiële diensten	2	2
Computer- en informatiediensten	4	5
Royalty's en licentierechten	12	11
Overige zakelijke diensten	38	36
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	1	1
Overheidsdiensten	2	2

²⁾ Dit zijn diensten als accountancy, belasting-, zakelijk en juridisch advies, operational lease, public relations, reclame, opinie- en marktonderzoek, research en development, architecten-, ingenieurs-, land-, mijnbouwkundige, milieudiensten en afvalverwerking en intraconcerndiensten.

Bijlage 2. Gevolgen van de nieuwe schatting voor de geografische verdeling van de in- en uitvoerwaarden van diensten, uitwerking voor de EU

De schattingsmethode voor de verdeling van de in- en uitvoertotalen over de landen(groepen) is voor alle diensten uitgezonderd reisverkeersdiensten aangepast. De totale invoerwaarde van diensten uit de 25 landen die in 2006 lid waren van de Europese Unie (EU) bedraagt in 2006 volgens de nieuwe schatting 42,2 miljard euro. Volgens de oude schatting was dit 43,1 miljard euro (tabel 3). De nieuwe schatting voor de invoer uit deze Europese landen ligt dus 0,9 miljard euro lager. De schatting van de totale uitvoerwaarde binnen de EU bedraagt volgens de nieuwe methode 45,5 miljard euro; volgens de oude was dit 41,9 miljard euro. De geschatte uitvoerwaarde voor deze 25 landen is 3,6 miljard euro hoger. Dit leidt tot een hoger saldo voor de internationale diensten van Nederland van 4,5 miljard euro binnen de EU.

Tabel 3
Invoer, uitvoer en saldo van diensten EU volgens de oude en de nieuwe schattingsmethode

	2006 oude schatting	2006 nieuwe schatting	Vershil
	<i>mln euro</i>		%
Invoer			
Totaal diensten	43 078	42 156	-2
Vervoersdiensten	6 680	7 963	19
w.o.			
Zeevaart	3 352	3 035	-9
Luchtvaart	985	782	-21
Wegvervoer	1 635	3 414	109
Reisverkeersdiensten	10 100	10 100	0
Communicatiediensten	2 084	2 258	8
Bouwdiensten	387	370	-4
Verzekeringsdiensten	323	392	21
Financiële diensten	1 151	1 102	-4
Computer- en informatiediensten	2 204	2 567	16
Royalty's en licentierechten	1 345	1 151	-14
Overige zakelijke diensten	18 231	15 791	-13
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	414	299	-28
Overheidsdiensten	160	163	2
Uitvoer			
Totaal diensten	41 931	45 509	9
Vervoersdiensten	8 630	12 284	42
w.o.			
Zeevaart	3 606	4 248	18
Luchtvaart	2 754	2 598	-6
Wegvervoer	1 462	3 630	148
Reisverkeersdiensten	7 178	7 178	0
Communicatiediensten	2 067	1 928	-7
Bouwdiensten	874	824	-6
Verzekeringsdiensten	257	296	15
Financiële diensten	742	698	-6
Computer- en informatiediensten	1 879	2 335	24
Royalty's en licentierechten	4 374	4 198	-4
Overige zakelijke diensten	14 741	15 026	2
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	483	400	-17
Overheidsdiensten	707	342	-52
Saldo			
Totaal diensten	-1 147	3 353	
Vervoersdiensten	1 950	4 320	
w.o.			
Zeevaart	254	1 212	
Luchtvaart	1 769	1 816	
Wegvervoer	-173	216	
Reisverkeersdiensten	-2 922	-2 922	
Communicatiediensten	-17	-330	
Bouwdiensten	487	454	
Verzekeringsdiensten	-66	-96	
Financiële diensten	-409	-404	
Computer- en informatiediensten	-325	-232	
Royalty's en licentierechten	3 029	3 048	
Overige zakelijke diensten	-3 490	-765	
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	69	101	
Overheidsdiensten	547	179	

Voor de invoer van *vervoersdiensten* uit de landen behorende tot de EU ligt de nieuwe schatting 1,3 miljard euro hoger. Ook de uitvoer van vervoersdiensten naar deze Europese landen ligt hoger: bijna 3,7 miljard euro. Dit betekent dat door de nieuwe schattingsmethode het saldo van de vervoersdiensten voor de EU 2,4 miljard euro hoger komt te liggen.

Binnen de onderscheiden vervoerscomponenten zijn verschuivingen te zien. Door de nieuwe schattingsmethode vallen de cijfers voor het wegvervoer binnen de EU voor zowel de invoer (+1,8 miljard) als de uitvoer (+2,2 miljard euro) hoger uit. Voor de zeevaart en luchtvaart zijn de verschillen kleiner.

De nieuwe waarde voor de invoer van de *overige zakelijke diensten* uit de EU wordt 2,4 miljard euro lager geschat dan eerder het geval was. De uitvoer van de overige zakelijke diensten naar de 25 EU-lidstaten wordt nu 0,3 miljard euro hoger geschat. Dit leidt tot een nieuwe saldo voor de overige zakelijke diensten voor de 25 EU-lidstaten dat 2,7 miljard hoger ligt.

In tabel 4 staan de aandelen van de diverse dienstesoorten die in- en uitgevoerd worden binnen EU ten opzichte van de totale Nederlandse invoer- en uitvoerwaarden. Het nieuwe cijfer voor de invoer uit deze 25 landen bedraagt 61 procent. Het oude cijfer bedroeg 59 procent van de totale Nederlandse invoer. Van de totale Nederlandse uitvoer gaat volgens de nieuwe schatting 59 procent naar de EU. Dit percentage was volgens de oude schatting 56 procent.

Het aandeel van de EU in de vervoersdiensten ligt met de nieuwe methode hoger dan in volgens de oude methode. Bij de invoer van vervoersdiensten ligt het aandeel van de EU bijna vijf procent hoger (53 ten opzichte van 48 procent). Bij de uitvoer van vervoersdiensten is het aandeel van de EU negen procent hoger.

Tabel 4
Aandeel EU binnen de internationale handel in diensten volgens de oude en de nieuwe schattingsmethode

	2006 oude schatting	2006 nieuwe schatting
	%	
Invoer		
Totaal diensten	59	61
Vervoersdiensten	48	53
Reisverkeersdiensten	74	74
Communicatiediensten	75	75
Bouwdiensten	40	39
Verzekeringsdiensten	46	55
Financiële diensten	75	71
Computer- en informatiediensten	74	73
Royalty's en licentierechten	20	19
Overige zakelijke diensten	66	67
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	53	51
Overheidsdiensten	25	26
Uitvoer		
Totaal diensten	56	59
Vervoersdiensten	53	62
Reisverkeersdiensten	79	79
Communicatiediensten	65	64
Bouwdiensten	48	45
Verzekeringsdiensten	63	72
Financiële diensten	65	60
Computer- en informatiediensten	61	59
Royalty's en licentierechten	50	51
Overige zakelijke diensten	51	55
Persoonlijke, culturele en recreatieve diensten	67	70
Overheidsdiensten	42	20

Bijlage 3: Methodologie van de statistiek internationale handel in diensten

Algemeen

Het CBS maakt de statistiek internationale handel in diensten voor een belangrijk deel op basis van steekproefgegevens. Dat wil zeggen dat aan de hand van de gegevens van een beperkt aantal bedrijven de invoer- en uitvoerwaarden aan internationale diensten voor heel Nederland worden geschat. De invoer- en uitvoergegevens worden daarbij uitgesplitst naar dienstensoort en landen(groep).

Populatie

Om steekproeven te kunnen trekken, houdt het CBS een bestand bij waarin vrijwel alle bedrijven in Nederland zijn opgenomen, het zogenaamde Algemeen Bedrijvenregister (ABR). In dit bestand zijn naast naam- en adresgegevens ook gegevens opgenomen over het type activiteit en de bedrijfsgrootte.

In de praktijk blijkt dat slechts een klein gedeelte (rond de twee procent) van de Nederlandse bedrijven diensten afnemen of leveren buiten Nederland. Daarom wordt eerst een voorselectie gemaakt van bedrijven waarvan verwacht kan worden dat ze aan internationaal dienstenverkeer doen. Deze voorselectie leidt tot het steekproefkader. Uit dit kader wordt vervolgens een steekproef getrokken. De bedrijven met veel internationale handel in diensten worden altijd opgenomen in de steekproef. Voor het midden- en kleinbedrijf wordt een aantal bedrijven getrokken. De bedrijven die zijn opgenomen in de steekproef ontvangen een enquête waarin gevraagd wordt naar internationale handel in diensten.

Tot 2003 werden door De Nederlandsche Bank transactiegegevens met betrekking tot internationale diensten bijgehouden. Vanaf 2003 verzamelt het CBS de gegevens op het gebied van de internationale handel in diensten. Het CBS doet dit op steekproefbasis, waarbij gebruik wordt gemaakt van eerder door DNB verzamelde gegevens om een voorselectie uit het ABR te halen. Maar omdat er steeds bedrijven bijkomen en afvallen die aan internationale handel in diensten doen, zijn deze verouderde gegevens inmiddels niet langer toereikend. Daarom wordt sinds 2006 een combinatie van bronnen ingezet, waarvan de Internationale Betalingsgegevens de belangrijkste is. Deze bron bevat alle internationale geldtransacties van Nederland. Er is echter geen informatie beschikbaar over de aard van deze transacties. Het kan behalve om diensten bijvoorbeeld ook om goederenhandel gaan. Het is daarom ingewikkelder geworden om een goede voorselectie uit het ABR te maken. Een van de specifieke moeilijkheden is het vinden van bedrijven die slechts incidenteel een dienst afnemen of leveren aan het buitenland. Daar staat het voordeel tegenover dat elk jaar opnieuw een zo actueel mogelijk kader wordt samengesteld.

Schatten van totale dienstenbedragen

Omdat vóór 2006 het steekproefkader nauwelijks bijgewerkt kon worden, zijn de totale in- en uitvoerbedragen destijds niet direct uit de steekproef geschat. In plaats daarvan zijn (voor het midden- en kleinbedrijf) de bedragen geschat met behulp van de ontwikkeling van een vast aantal bedrijven dat voor langere tijd in de steekproef zat. Hierbij werden eerst de totale bedragen per dienst en richting (invoer/uitvoer) geschat. Deze bedragen zijn vervolgens met behulp van een geschatte verdeelsleutel over de landen(groepen) verdeeld.

Vanaf 2006 wordt het steekproefkader jaarlijks geactualiseerd, waardoor een eenvoudiger, directe, schattingsmethode voor de totalen mogelijk is geworden. De steekproef onder het midden- en kleinbedrijf is in de afgelopen jaren vergroot, zodat de in- en uit-

voer van diensten op meer gedetailleerd niveau kunnen worden geschat. Daarnaast is een verbetering aangebracht in de methode om de verdeling over diensten en landen betrouwbaarder te kunnen schatten. In deze methode wordt gebruik gemaakt van het feit dat sommige landen specifieke diensten afnemen. De nieuwe methode heeft bovendien het voordeel dat veel makkelijker kan worden omgegaan met veranderende economische landengroeperingen. Bijvoorbeeld wanneer nieuwe lidstaten toetreden tot de Europese Unie of tot de Eurozone.

Tot slot

Zoals hiervoor beschreven zijn de steekproef- en schattingsmethoden voor de statistiek internationale handel in diensten over de periode voor 2006 en later aangepast. Hoewel zowel de oude als de nieuwe methoden schattingen voor de dienstenbedragen leveren, is het in het algemeen niet zo dat twee methoden precies dezelfde cijfers opleveren. Omdat de methoden in veel details van elkaar verschillen, is het lastig om de bijdrage van de methodeverandering te onderscheiden van de werkelijke trend. Wanneer dit in voldoende mate mogelijk blijkt, zal eventueel nog een correctie op de cijfers voor 2003–2005 worden gepubliceerd.